

Landskap: *Blekinge* Upptecknat av: *Aug. Holmberg*
 Härad: *Bräkene* Adress: *Trängsta*
 Socken: *Asarum m fl.* Berättat av: *Se: Texten*
 Uppteckningsår: *1938* Född år ..... i .....

Register

	sida	
Tomtes namn & bymnesart m. m.	1	2
Risvår-Jons Drapuke	3	
Tomma Johans Mølletomte	4	6
Gubben Olves folkhäre tomte	7	8
Den nattgamle tomten	9	
När torparen förargade tomten	10	13
Hur Olve ville locka tomten till sig	14	
Den siste tomten i vår ort	14	

Se på ULMA:s kartprägelistor. 19 (Tomten).

ACC. N:R. 5709

Landskap: Blekinge Upptecknat av: Aug. Holmberg
 Härad: Bräkne Adress: Svängsta
 Socken: Asarum m. fl. Berättat av:
 Uppteckningsår: 1938 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV—
—
S: 1Tomten.

Frågan a/ Detta väsen kallades oftast tomte men i många varia-
 tioner såsom: Hustomte. Dra-tomte stundom: Dra-puke. Tomta-
 gulebe och som spejfullt namn Tomtarisse eller Goenisse.

Frågan b/ Att ha en tomte i gården ansågs både lyckligt och förmånligt
 Man tänktes som en i allmänhet godmodig välvillig och ytterst mån
 om gårdens bästa, som med flit och omsorg dag och natt equade sig åt
 gårdens bästa. Förutsatt att ingen förnärmed eller i elak avsigt gjorde
 honom förtret. Man kunde vara hämnare! Om någon av drängarna eller
 pigorna voro slarviga och försumliga i sina sysslor, Snombus eller
 i lagården. Men vi ha inga sägner om att han hade sig i arbetet ute
 på åker och äng fastän han själv stundom bar hem sädeskarvar till
 gården. Dragtomten te ex. drog såd från grannarna till den egna gården.
 Han var både givmilt och händhant. En mån duktig pige kunde

ACC. N:R. 5709

Landskap: Blekinge Upptecknat av: Aug. Holmberg
 Härad: Bräkne Adress: Svängsta²
 Socken: Åsrum m. fl. Berättat av: _____
 Uppteckningsår: 1938 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV—
—
sid 2

stundom, så hon steg upp om morgonen finna en penning i sin sko
 isom belöning för visad flit och ordningssinne). Någon dräng som
 sovet bara med halva ögat, kunde väl fästa: Att det var moran sjelo
 som lagt det pengan. Men detta förnekade moran och då var det nog så!
 För öremot en dräng stark i arbetet, eller behandlade djuren alla så
 kunde han riskera att vid inträdet i stallet få sig ett slag i hufvet
 så att han domnade av. Detta var tomteus hämm! Någon gång
 fick man höra outalas att tomten hade outlag för skämt! T. ex: T. Nils
 Svenssons gård. Ysnamåla. (Ringamåla s.u.) hade en kalv råkat förvilla
 sig bort från den öfriga fäskocken så att alle man letade efter den i skogen
 en hel dag. När de sent på kvällen hemkommo stod kalven hel och välbe=
 hållen vid stallet till hagen. Tomten hade den ovotande drivet hem kalven
 Och när folket högt uttalar sin belåtenhet härmed, hördes från ett närbe=
 laget snar tomteus hjertliga skratt åt deras påfänge sökande!

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

5709

Landskap: Blekinge Upptecknat av: Aug. Holmberg
 Härad: Bråhane Adress: Wängsta
 Socken: Åsarum m. fl. Berättat av: _____
 Uppteckningsår: 1938 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV—
sid 3

Om en "Drapucke" berättade "Piddra Jon" från Mörnum följande:
 "I Ruemåla, Mörnums s. n. var min far fört och där tyckte han
 dräng hos den ene bonden. Denne hade haft turen att få en bra
 tomt i gåren och varje höst drog denne tomt hem från ena byren
 såd efter den andra från grannarnas åkrar. Hvarochliga matt kom
 han "draanes" må stora byror = (bördor). Fast han inte va större än en
 treåring here va han stark som bara vån! Far sa, att han hade inte
 "vält go för" o ta så stora byror! Far tyckte där i många år o sen blev
 han tompare vån så han hade god resa på hur där gick till. Så en gång
 fick vi en dräng där som tänkte han skulle göra Drapucken ett spratt.
 De hade för vana att sätta ett fat må vit gröt o en stor kumlare
 må brännvin på slennet = (hökullen) varje julafton te tomten. Mån
 drängen åt själv gröten och sop ut brännvinet sa tomten fick inte
 något gott denna julen. Mån fo dälla "sticknade" gjenisse = (blev arg)

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5709

Landskap: Blekinge Upptecknat av: Aug. Holmberg
 Härad: Bräkne Adress: Swängsta
 Socken: Asarum m. fl. Berättat av: _____
 Uppteckningsår: 1938 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sid 4

så han flyttade till nabogården (= granngården) O, sen dro han dit i stället.
 Så denne bonden han blev rik på O där andre ble till sist utfattig!

[På den tiden, var en av mina arbetare då jag byggde Maribergfabriken
 Svängsta 1886. Om han levat, hade han nu varit över 90 år.]

Allt som han ha sina "lunor" = vara "lunagoo" (=andra lymme) han ses
 av följande, som Gomme Johan på Kiivijöbacke berättade.

"Jaså du tror inte då finns tomte till August? Jomesjäl då finns då!
 Då har ja reda på — Ah tala om då Johan. Kan ja väl göra, men då
 ska du lå va o stå o flina ut om To då ser ja inte ett or, vet du då heres
 " För min Gomme brukte allti o omaha var såd själv på varen mylla
 (=skottkvarn) oppere bäcken på Elleholm (=sjön Etjöfven). Men då va
 ju fassen så långer väj dit o han hade inte allti till o passa på
 kärnen så nog. Men då gjorde däramma fo han hade en besatta
 bra tomte (=tomte) i kärnena O därme va inte "storbejjären"

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5709

Landskap: Blekinge Upptecknat av: Ango Holmberg
 Härad: Bräkne Adress: Frängsta
 Socken: Asarum m. fl. Berättat av:
 Uppteckningsår: 1938 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sid 5

(=Hade icke stora pretentioner) När han fick ett fat viter gröt o ett
 kvarter brännvin satt te se var julafton på bjärnagolvet, sa va han
 nöjdes mä dä fo hela året. Sa när far hade slakt på maillet=(säden)
 o orätt på bjärnen sa komme han ha annat för se i skogen=(skogen)
 o ma han kom igen sa va dä maket o bjärnen va opplött o allting
 va som dä skulle va. Ja farfar hade ju reva på huu dotter tonten
 va, fo dä hade farfar tatt om. Sa te en jul fick how för se o sy en
 ny klädning te tonten o ba farfar lägga den på gotet junte gröten
 Ja dä gjore farfar o mä samma hade han en skäppa mail mä se
 o sto på bjärnen o sin gånve han se i en ora umor nära posa
 =(tomsäckar) fo han ville soi hovett tonten bar se ot!

Ja tonten kom o brydde se inte om gröten utan sto o gloode på
 fjältona=(kläddarna) Ossa oro han ä se di gamle o slansige fönörin
 o to di nye på se O farfar så dä ott han va ett manfolk

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5709

Landskap: Blekinge Upptecknat av: Aug. Holmberg
 Härad: Bräkene Adress: Leängsta
 Socken: Asarum m. fl. Berättat av:
 Uppteckningsår: 1938 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV—
sid 6.

sa en behöva inte va rädder för att di ska dö ut, fo di haan "oslas te"
 di som kristet folk. (Oslaste = förökas = bilda ny generation).

Står du o grina öf me here, sa står ja de på skallen sa du står de!

Jos na sinu tontu fått fjeltona (heliderna) på se sa skulle han se om
 kärnena o då rätte han på o mjöla se se Ja då böste han a se sa han
 ble ren o grann igen! Osa sto han o ore o tillade på se Men rätt va
 då va behöve han litte te kärnen omigen, o då mjölade han ner sig
 annan mer Na han då böst a se setta så sa han för sig själv: "Då"
 ska attan mala mer o skinna ner = (smutsa ner sig) mina granne
 klär O sinu hördes han aldri a mera.

[Jag var väl 10-11 år, när Johan berättade detta. Johan var då
 en gubbe över 70 år och måste således vara född mellan 1800-1810
 På Krivsjöbacke gården fanns spöke m. mera ända till åskan slog
 ner och brände upp husen. Sen har gården varit obeboad.]

Fridafors fabrik har sen Skriv endast på denna sida! eget gård

ACC. N:R. 5709

Landskap: Blekinge Upptecknat av: Aug. Holmberg
 Härad: Bråkene Adress: Loångsta
 Socken: Marum m. fl. Berättat av: _____
 Uppteckningsår: 1938 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sid 7

Samtida med Gomma Johan, var en småbonde lite ifrån Knivsjöbacke kallad: Måusa-Sigris-Olve. Denne var äldre än Johan, säkert 90 år. Lät helst i solskinet på torvbänken framför stugan. När jag så satte mig så han fick stöja händerna på mina axlar, berättade han så länge jag ville höra på. Följande har han berättat:

"Tontamissa å besynlige! di vill gärna 'tya se till' folk! ('Tya se te' = söka deras umgänge.) Då va en gång en bonne som hade en snäll o dottiger 'drapuke'. Puke hade vatt i gåren så länge non kunne minnas. O han oro te huset o passade kråken o folket månad om honow må' gröt o grötasupa bo oc Jul o andra högtier (=högtider). Menså hade bonnen byggd nya bo i rhus o uthus lite närmre vägen der gåren låg bättre till o di gamle husen va mest norrutna. Menså va folket så 'illa ve se' (=bekymrade) fo di va inte säkra på att tonten ville följa må te så nya stället allveestund han vatt i där

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5709

Landskap: Blekinge Upptecknat av: Aug. Holmberg
 Härad: Bräkne Adress: Trängsta
 Socken: Asarum m. fl. Berättat av: _____
 Uppteckningsår: 1938 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV—
s: 8

gamle gåren kanske i hundratals år. Han va så gammal så vi som
 fått se han sade att då va växlet mossa på en O hans skägg va så
 långt så han trodde på att när han gick. Taa! så en gång Morans säll
 o mjölkare såg how var den gamle tonten smög fram ibland korna O då ha
 how tonten så grannt = (vackert) how kunde: att han inte skulle överge
 dem när de nu snart skulle flytta för vi ville så gärna han skulle följa
 oss o va hos oss i den nye gåren. Taa! tonten svarde = (svarade) inte
 mot på hennes prat o dämesa va vi lika kloka på hovett han tänkte
 göra. Taa så na vi skulle flytta så ibland all annan bröte vi tog
 oss se, va en gammal vagg vi haft te ungarna na vi va små
 den slängde vi ripp på vajnen o kastade nära gamla läcken oanpa
 När vi då kom fram te den nye gåren o lötte i vaggan så jagu så
 inte tonten i den, o då sa han: Nu ska ni ha tack för skjutsen
 för nu ännu ja bli här men ja flytter inte mä fler gånger!

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5709

Landskap: Blekinge Upptecknat av: Aug Koluberg
 Härad: Bräkne Adress: Loängsta
 Socken: Marum m. fl. Berättat av: _____
 Uppteckningsår: 1938 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV—
—
sid 7

Olov berättar! Om du får se now tonte någöng Agust, så ska du inte lojtas = (förarga) mä an Ella göra nann å honow fo då blir han "löckspörtöten" = (harmsew) Då va oin gång en boune som hade en bra oratoute Han fick likamöen såd å då som tonten oro hem som på sina åkrar. Sa oin natt bounen sto på fastestenen o kasta sitt vatten så så han en länge ra mä tonta som kom bäranes mä var sin byr = (börd) å säanaker = (sädskärvar) o etteråt kom en liten tonte, han va inte större än en doktia rötte = (storrötta) o han hade bara nära strå o bära, män liaväl stönte o uslade han se som han hatt ett helt lass o ora på. Då tyode bounen inte lå va o grina åt an ossa så han Då va mesjäl noel o jämsa se fore, en tocken usel byr som du har. Då kastade allihop tontane sina byror o sån åldste å omw gick fram o sae te bounen: A du inte nöjver sin smörtörste = (fullt ökrävingsord) så ska du få mindre berättar!

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5709

Landskap: Blekinge Upptecknat av: Aug Holmberg
 Härad: Bräkne Adress: Svängsta
 Socken: Asarum m. fl. Berättat av:
 Uppteckningsår: 1938 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV—
—
sid 10

Höven du skäller på ä inte mer än nattagammal så han kan inte
 tyta ta mer än han gör O frå den där oro vi allri ett strå mera
 te där bonnen, så nock fick han ånka på att. (ånka = ångra)

En gång fråga jag Olve, om han visste varav det kom sig att man
 så sällan hörde talas om att det fanns tomtar hos tospare. Varför skulle
 bara bönderna ha privilegium på dessa nyttiga varelser?

Gubben tog sig en funderare. Talade med de nästan tandslösa
 käkarna den väldiga tuggbusseu tills han kunde avleverera en blaka
 stor nog att fylla en matsked torrade munnen med tröjärmen och sa:

"Jo! se du here: En tospare har förlite o röra sig mä" En tomta
 är "eräsko" = (mycket flitig) o där räcker där inte te fo honow mä där
 lilla där ä o göra hos en tospare. Också kan vi inte va honow te laga
 så han trivs hos dom Där har funnits tospare som haft en sån
 sitt stilla o lyps efter väl så ska du få höra:

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5709

Landskap: Blekinge Upptecknat av: Aug. Holmberg
 Härad: Bräkne Adress: Loångsta
 Socken: Asaröns m. fl. Berättat av: _____
 Uppteckningsår: 1938 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV—
—
sid 11

Då va en gång en torpare som i många år haft en roktiger
 tontanise i sin lagård. O ettersom tonten trivdes, så ble han kvar
 sen torparn va över o en aen va kommen i stället. Se! Ibland
 å de må tonten som må kattor. Di fäster sig mera vid stället än
 vid folket. Men dennesåre nye torparn va en läsare sa han låts
 han skulle inte tro på tonta, o då va då som ble hans selökke!

Torparn hade en ko som var på dimpen o skulle kalva och som hade
 ett par nätter å rad stegat upp och gått ut i lagårn för att se efter
 hur det övernade sig. Men ingenting tycktes bli av. Så tredje natten
 tyckte karingen då va nån som reste henne i armen. När hon vaknat
 frågte hon gubben om då va han som väckt henne. Nej! då va då
 inte. Si fastän karingen inte va fullt så goor läsare som gubben
 förstos hon inte ändå att då va tonten som "nyrude" henne om att
 hon skulle gå ut o se om hon. Knappt hade hon somnat igen

ACC. N:R. 5709

Landskap: Blekinge
 Härad: Bräkene
 Socken: Asarum m. fl.
 Uppteckningsår: 1938

Upptecknat av: Aug. Holmberg
 Adress: Svängsta
 Berättat av:
 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sid 12

så va då now som "posareste" (=skakade hårt) henne så how vaknade. Då faunt
 hon se sa how sae te gobben: "Då ä bestämt tonten now väcker me Vi få lov o gå
 ut o titta te kow"! Gobben va sömnigen o ble arg på dettahiära väckandet
 sa han sae: Ja vänner den ongne (=ovde) toe bo tonten o så moel som
 hör honom te! Oväneså kantrade han ibring, o ville söva. (Vände sig
 om på andra sidan) Men karingen how fjällade klärne på se o gick ut
 i lagarn for o titta ette ho då va. Ette i bäret på flobonnen lag kow.
 (Flobonn kallas golvet i kobisarna Likgilligt om bottnen är bare mörken
 stensatt med kullersten eller består av flathuggna trästammar). Och
 karingen spräng på skott in igen till gubben o skrek: Nu får du
 inte ligga längre, utan ut och hjälp me! Kow håller på att kalva!
 Faa! gobben for upp i sömnsalu o när han skulle in genom
 dörren te fähuset så "vände tonten om syn" på honom så han sag
 inte var dörrhålet va utan han rånade skallen i dörrposten

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5709

Landskap: Blekinge Upptecknat av: Aug. Holmberg
 Härad: Bräkne Adress: Swängsta
 Socken: Marum m. fl. Berättat av:
 Uppteckningsår: 1938 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV—
sid 13

så han dratte på asen i snön = (ramlade baklänges). Men kravlade
 se upp igen o na han så kom te kom så va där ett stycke i kalven
 utkommet. Men kalven va ännu vänder! (I regel föres alla foster
 med hufvudet före. Men någon gång kommer fostret bakvänt Och
 en sådan födsel lyckas ej utan mycket sakskunnig hjälp.) Detta
 kom en veta att louten ställt te för att torparn skällte på honom!
 Då va för långt o springa otte folk i den mökna snön om natten, så
 torparn fick försöka hjälpa sig själv. Han tog fall i kalven o skulle
 dra ut honom men fingrarna slant på den slemmige kalven så
 torparn drallade kull o slog hufvet i stenväggen så han "durade å"
 (Dura å = swimma). Då to inte batter än på kom o kalven döe (daga)
 Då hade torparn fo så han skällde på louten. Hade han hållit
 sig till väns mä honom så hade så noch gått bra alltihop
 En ska akta för att "tojtas" mä louta. (Tojta = förarga.)

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5709

Landskap: Blekinge Upptecknat av: Aug. Holmberg
 Härad: Bräkene Adress: Swängsta
 Socken: Marum om. fl. Berättat av:
 Uppteckningsår: 1938 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV—
—
S: 14

Har Olve sjölv haft tomté nångång?

Hemma i Fars gård hade vi tomté Men när ja gifte me för 60
 år sen och byggde här så visste ja att vi hade haft tomté i
 Knivjöbacke Och ute hos Backa Jon hade vi en så ja satte
 ut gröt o en sup på skinnat flera gular ja trodde jag skulle tytt
 lockat man hit fo så hade vatt bra o haft en Meni skorströcken
 har sin v² över gården här o vi kan inte tomtén va samu mä.
 Hade ja oetat så förut så hade jag byggt på annat ställe
 Di ä bra bara en kan va v² med dom!

Obs: I folkspråket säger man ä i rag tomté, icke tomté
 Trow på tomtar lever kvar För 32 år sen byggde jag om en gård
 hos Johan Larsson. Thre. Ringamåla s.u Där hade vi en. Johans
 hustru hade sett den flera gånger, påstår how sjölv!

Obs. I Blekinge är det Marum E:tomtén, som flätar ihop man på hästar.

Skriv endast på denna sida!